

2. Бохан А.В. Екологізація підприємництва та активізація енергетичного потенціалу розвитку й життєзабезпечення суспільства / А.В. Бохан // Агросвіт. – 2008. – № 6. – С. 38-43.
3. Вдовенко З.В. Особенности процесса экологизации промышленного развития в России / Инновационное развитие экономики России: национальные задачи и мировые тенденции: Международная конференция : сб. статей; 23-25 апреля 2008 г. – М. : Изд-во МГУ им. М.В. Ломоносова. – В 2-х томах. – Т. 1 / под ред. В.М. Колесова, Л.А. Тутова. – М. : Изд-во МАКС Пресс, 2008. – С. 287-295.
4. Дубодєлова А.В. Організаційно-економічні механізми екологізації виробництва на вітчизняних підприємствах / А.В. Дубодєлова, О.В. Юринєць, М.М. Федорів // Механізм регулювання економіки : зб. наук. праць. – 2011. – № 2. – С. 156-162.
5. Кислий В.М. Модель досягнення конкурентоспроможності промислових підприємств на основі екологізації бізнес-процесів / В.М. Кислий, Т.В. Бондар // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-виробн. журнал. – 2012. – № 2. – С. 114-120.
6. Поплавська Ж. Економічні аспекти екологізації / Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України : зб. наук. праць. – 2005. – № 10. – С. 26-34.
7. Фасхиев Х.А. Трехступенчатая модель управления конкурентоспособностью предприятия / Х.А. Фасхиев, Е.В. Попова, З.Ф. Шигапова // Техника машиностроения : сб. статей. – 2008. – № 4 (68). – С. 49-62.
8. Accenture. The New Energy World – The Consumer Perspective. 2010. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.accenture.com/SiteCollectionDocuments/PDF/Accenture_The_New_Energy_World_The_Consumer_Perspective.pdf
9. Accenture-Vodafone. Carbon Connections: Quantifying mobile's role in tackling climate change. [Electronic resource]. – Mode of access [http://www.vodafone.nl/Vodafone/pdf/businessinmotion/Carbon_Connections_\(Accenture\).pdf](http://www.vodafone.nl/Vodafone/pdf/businessinmotion/Carbon_Connections_(Accenture).pdf)
10. Azapagic A. Systems approach to corporate sustainability: A general management framework / A. Azapagic // Process Safety & Environmental Protection: Transactions of the Institution of Chemical Engineers. – 2003. – Part B 81(5). – Pp. 303-316.
11. Creating sustainable cities. Annual report 2011. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.siemens.com/investor/pool/en/investor_relations/siemens_ar_2011.pdf
12. Introducing GS SUSTAIN. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.natcap.solutions.org/business-case/GoldmanSachsReport_v2007.pdf
13. Kotler P. Corporate Social Responsibility. Doing the Most Good for Your Company and Your Cause / P. Kotler, N. Lee. – John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, NJ, 2005. – 307 pp.
14. Natura Cosmetics. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.natura.net/br/index.html>
15. OMV Group Sustainability Statement. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.omv.com/portal/01/>
16. UN Global Compact-Accenture. A New Era of Sustainability UN Global Compact-Accenture CEO Study 2010. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/8.1/UNGC_Accenture_CEO_Study_2010.pdf
17. UniCredit SPA. Make it simple. It's easy with UniCredit. 2009 Sustainability Report. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup/documents/en/sustainability/reporting-and-metrics/Sustainability_Report_2009_UK_4.pdf
18. UniCredit SPA. Raising standards to protect the environment. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup/documents/en/sustainability/reporting-and-metrics/reporting-and-metrics-ita/2011_Sustainability_Report/Report_chapters/Environment_Suppliers.pdf
19. World Business Council for Sustainable Development. Vision 2050 – The new agenda for business. – February 2010. – 35 p.

Колісник З.Б. Возрастающая роль экологической ответственности в деятельности промышленных компаний

Проанализирован мировой опыт внедрения экологической ответственности в деятельности ведущих корпораций мира. Оценены мотивы, побуждающие руководство компаний к внедрению принципов экологической ответственности. Исследованы особенности использования экологической ответственности в деятельности мировых компаний. Установлено, что новая эра устойчивого развития приведет к появлению новых способов оценивания корпоративной деятельности, изменения приоритетов от чисто

финансового анализа к более широкому долгосрочному пониманию создания ценности, которая дает понять, что каждое действие бизнес-структуры влияет на общество и окружающую среду.

Ключевые слова: экологическая ответственность, экологизация экономической деятельности, мотивы экологической деятельности.

Kolisnyk Z.B. The Increasing Role of Environmental Responsibility in the Activities of Industrial Companies

The international experience of environmental responsibility implementing in the activity of the global leading corporations are studied. Motives that encourage the companies to implement the environmental responsibility principles are analysed. The peculiarities of environmental responsibility principles implementation in the activity of global leading companies are investigated. The new era of sustainable development is established to lead to new ways of evaluating corporate performance, changes in priorities from a purely financial analysis to a broader understanding of the long-term value creation, which makes it clear that every act of business structure has an impact on society and the environment.

Keywords: environmental responsibility, greening of the economic activity, the motives for environmental activity, sustainable development.

УДК 712.253(477.8)

Ст. викл. Н.В. Михайлович, канд. біол. наук –
 НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

**МЕРЕЖА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
 ШТУЧНИХ ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ**

Виділено два періоди в історії створення мережі штучних об'єктів природно-заповідного фонду Українських Карпат. Ці об'єкти потребують посиленої охорони, оскільки на їх території зростає значна кількість інтродуцентів. Стан дендроекзофлори штучних об'єктів природно-заповідного фонду Карпатського регіону завжди був актуальним не лише з наукового погляду, а й з практичного. Встановлено, що, порівняно з територією України, показник заповідності становить 14 %. З 43 штучних об'єктів загальнодержавне значення мають 13. Наведено коротку характеристику штучних об'єктів загальнодержавного значення.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, ботанічний сад, дендрологічний парк, мережа штучних об'єктів природно-заповідного фонду.

Через надмірне антропогенне навантаження на навколишнє середовище актуальною є проблема охорони природи. При чому охорона повинна бути спрямована не лише на збереження окремих представників рослинного світу, а й на охорону територій їхнього поширення. У цьому аспекті безумовно є актуальним питання про створення мережі штучних об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), оскільки вони є осередками зростання основної кількості інтродуцентів.

Мета досліджень – здійснити аналіз ретроспективного і сучасного стану мережі ПЗФ штучних об'єктів Карпатського регіону, на основі чого визначити її ефективність та показник заповідності.

Історія досліджень. Інтродуковані види дерев і чагарників на території штучних об'єктів ПЗФ Карпатського регіону вивчали значна кількість дослідників. У повоєнний період А.А. Щербина (1954) досліджувала видовий склад дендроекзотів у парках Львова та прилеглих територій, зокрема у Міженецькому та

Підгірцівському парках-пам'ятках садово-паркового мистецтва (ППСПМ), в останньому виявила 279 видів і садових форм деревних рослин. Дендрофлору парків Закарпаття досліджував С.С. Фодор (1956). Щодо парків Чернівецької обл., то вивчення їх дендрофлори проводила З.К. Костевич (1960). Р.В. Кармазін (1968) вивчав систематичний склад та еколого-біологічні особливості відділу голонасінних парків Прикарпаття [3]. Наукові дослідження у ботанічному саду Чернівецького державного університету в 50-60-х роках минулого століття здійснювали З.К. Костевич, В.Л. Данишук, Б.К. Термена [7]. Вагомий внесок для вивчення інтродуцентів у старовинних парках зробили А.Л. Липа, В.К. Терлецький, С.С. Фодор, Я.Д. Гладун [3, 7]. З настанням незалежності цікавість до цих територій не припинилась. Зокрема А.І. Івченко, І.М. Пацура, А.С. Мельник та О.С. Панасюк (2008) вивчали інтродуковані великовікові дерева Підгірцівського парку. Вони встановили, що з окремих видів дендроекзотів періодично проводилась заготівля насіння і виявили 10 дерев віком від 100 до 200 років [1]. Р.Б. Дудин (2010) приділяв значну увагу вивченню фітоценотичної структури давніх парків Львівщини [2]. Тобто стан дендроекзофлори штучних об'єктів ПЗФ Карпатського регіону завжди був актуальним не лише з наукового погляду, а й з практичного.

Історію створення мережі штучних об'єктів ПЗФ Карпатського регіону умовно можна поділити на два періоди.

Перший період – з XVIII ст. по 1945 р. У цей період починається створення основної частини сучасних ППСПМ, дендропарків та ботанічних садів. Вони створюються переважно біля замків знаті. Зокрема у XVIII ст. засновано Підгірцівський, Самбірський та Міжєнецький ППСПМ.

У 1848 р. засновано парк санаторію "Карпати".

У 1876 р. засновано Чернівецький дендропарк, який знаходиться у віданні Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Протягом 1877 р. закладено ботанічний сад Чернівецького державного університету, який з 1918 р. по 1940 р. був у підпорядкуванні Інституту ботаніки (Румунія). З 1940 р. перейшов у підпорядкування Чернівецького державного університету, після чого, завдяки зусиллям Г.Х. Молотковського, І.В. Артемчука та інших науковців університету, видовий склад дендроекзотів значно збільшився [7].

У 1912 р. засновано Сторожинецький дендропарк Сторожинецького лісового коледжу на основі природного мішаного лісу [6]. Під час війни значну кількість наукових документів про створення тогочасних ботанічних садів було вивезено, велику кількість дендроекзотів вирубано, або ж через відсутність догляду – гинула.

Другий період – з 1946 р. по сьогодні. Починається активне відновлення занедбаних об'єктів та створення нових. Так у 1945-1946 рр. засновано ботанічний сад Ужгородського національного університету.

У 1960 р. надано статус парку-пам'ятки садово-паркової архітектури Підгірцівському, Самбірському, Міжєнецькому та парку санаторію "Карпати".

Постановою Ради Міністрів УРСР від 29.01.1960 р., № 105 затверджено пам'яткою природи республіканського значення ботанічний сад Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Розпорядженням Ради Міністрів УРСР № 1180 від 07.08.1963 р. ботанічному саду Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича та ботанічному саду Ужгородського національного університету надано статус пам'ятки природи республіканського значення.

У 1967 р. засновано дендропарк "Високогірний" та розпочато перші роботи в Рудківському дендропарку ДП "Самбірське лісове господарство", а також створено Парк Партизанської слави на місцях боїв партизанського об'єднання С.А. Ковпака.

У 1968 р. Сторожинецькому дендропарку надано статус ППСПМ республіканського значення. Ботанічний сад Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича отримав статус наукового закладу у 1969 р.

У 1970 р. засновано дендропарк "Дружба" Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка, як наукове дослідне поле. Впродовж 1972 р. на базі селекційного пункту було засновано дендропарк "Діброва", і цього ж року йому надано статус пам'ятки природи республіканського значення. Постановою колегії Держкомприроди УРСР від 26.07.1972 р., № 22 отримали статус ППСПМ Підгірцівський, Самбірський, Міжєнецький, парк санаторію "Карпати", ботанічний сад Ужгородського національного університету, ботанічний сад Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Дендропарк "Дружба" отримав статус ППСПМ республіканського значення у 1980 р.

У 1981 р. дендропарк "Високогірний" отримав статус ППСПМ.

Постановою Ради Міністрів УРСР від 22.07.1983 р., № 311 отримали статус ППСПМ Сторожинецький дендропарк. Цього ж року сучасний заповідний статус отримали дендропарки "Дружба", "Діброва", Високогірний, Чернівецький, Рудківський; отримали статус ботанічних садів республіканського значення ботанічний сад Ужгородського національного університету, ботанічний сад Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича. Статус ППСПМ Парку Партизанської слави затверджено Постановою колегії Держкомприроди УРСР від 17.08.1983 р., № 37.

Постановою Ради Міністрів УРСР від 07.01.1985 р., № 5 Рудківський дендрологічний парк отримав статус загальнодержавного [4-6].

Сучасний стан мережі штучних об'єктів ПЗФ. За даними Державного кадастру ПЗФ в Україні із штучних об'єктів нині налічується 28 ботанічних садів, із них 18 загальнодержавного значення, 12 зоологічних парків, із них сім загальнодержавного значення, 58 дендрологічних парків, з них 19 загальнодержавного значення, 547 ППСПМ, з них 88 загальнодержавного значення. На території Українських Карпат не створено жодного зоологічного парку, тут розміщено два ботанічні сади загальною площею 102 га, шість дендрологічних парків площею 199,3 га та 35 ППСПМ загальною площею 234,65 га, з них до ППСПМ місцевого значення належить 30 (табл.). Тобто, порівняно з всією територією України, мережа штучних об'єктів ПЗФ Українських Карпат потребує розширення та посилення догляду на окремих об'єктах [6].

Табл. Сучасна мережа штучних об'єктів природно-заповідного фонду Українських Карпат

К/П	Назва території / об'єкта	Рік створення	Площа (га)	Статус	Місце знаходження
1	2	3	4	5	6
БС	Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича	1877	3,5	дер.	місто Чернівці
БС	Ужгородського національного університету	1946	98,5	дер.	місто Ужгород
БС	2	1877-1946	102,0	дер.	
ДП	Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича	1876	4,8	дер.	місто Чернівці
ДП	Сторожинецький	1912	17,5	дер.	місто Сторожинець
ДП	Високогірний	1967	100	дер.	село Бистриця
ДП	Рудківський	1967	59	дер.	місто Рудки
ДП	Дружба	1970	10	дер.	село Угринів
ДП	Діброва	1972	8	дер.	село Солотвино
ДП	6	1876-1972	199,3	дер.	
ППСПМ	Підгірцівський	XVIII ст.	7,3	дер.	село Підгірці
ППСПМ	Самбірський	XVIII ст.	16	дер.	місто Самбір
ППСПМ	Міженецький	XVIII ст.	11	дер.	село Міженець
ППСПМ	Просокирянський	1820	2	місц.	село Просокиряни
ППСПМ	парк ім. Шевченка	1830	30	місц.	місто Чернівці
ППСПМ	Оршовецький	1850	10	місц.	село Оршовці
ППСПМ	Глибоцький	1860	6	місц.	місто Глибока
ППСПМ	Чернівецький парк культури та відпочинку ім. Калініна	1860-1870	15	місц.	місто Чернівці
ППСПМ	Карапчівський	1870	2,1	місц.	село Карапчів
ППСПМ	Петричанський	1870	1	місц.	село Петричанка
ППСПМ	Сторожинецький	1880	5	місц.	місто Сторожинець
ППСПМ	парк	1885	0,75	місц.	місто Чернівці (зеленбуд)
ППСПМ	Байраківський	1885	1	місц.	село Байраки
ППСПМ	Берегометський	1890	3	місц.	Селище Берегомет
ППСПМ	парк	1890	0,5	місц.	місто Чернівці (зеленбуд)
ППСПМ	Студентський парк ім. Шілера	1890	10	місц.	місто Чернівці
ППСПМ	парк санаторію "Карпати"	1890-1895	38	дер.	село Ченадієво
ППСПМ	Банілівський	XIX ст.	4	місц.	село Банілів-Підгірний
ППСПМ	Брусницький	XIX ст.	4	місц.	село Брусниця
ППСПМ	Буденецький	XIX ст.	10	місц.	село Буденець
ППСПМ	Вашковецький	XIX ст.	5	місц.	місто Вашківці
ППСПМ	Вижницький	XIX ст.	2	місц.	місто Вижниця
ППСПМ	Герцаївський	XIX ст.	3	місц.	Селище Герца
ППСПМ	Клинівський	XIX ст.	0,5	місц.	село Клинівка (сільська рада)
ППСПМ	Клинівський	XIX ст.	5	місц.	село Клинівка (комунальне підприємство)
ППСПМ	Красноільський	XIX ст.	12	місц.	селище Красноільськ
ППСПМ	Михальчанський	XIX ст.	2	місц.	село Михальча
ППСПМ	парк	XIX ст.	0,5	місц.	місто Чернівці
ППСПМ	Рідківський	XIX ст.	2	місц.	село Рідківці

ППСПМ	Садгірський	XIX ст.	2	місц.	місто Чернівці (дитячий санаторій)
ППСПМ	Садгірський	XIX ст.	10	місц.	місто Чернівці (обласний профілакторій)
ППСПМ	Слобода-Комарівський	XIX ст.	1	місц.	село Слобода-Комарівці
ППСПМ	Черепківецький	XIX ст.	3	місц.	село Черепківці
ППСПМ	Чорторійський	XIX ст.	3	місц.	село Чорторія
ППСПМ	парк Партизанської слави	1967	7	дер.	між селами Заріччя та Білі Ослави
ППСПМ	35	XVIII ст.-1967	234,65	дер., місц.	
Разом	43	XVIII ст.-1967	535,95	дер., місц.	

Умовні скорочення до таблиці: БП – ботанічний сад, ДП – дендрологічний парк, ППСПМ – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, дер. – території та об'єкти загальнодержавного значення, місц. – території та об'єкти місцевого значення.

Тобто становлення мережі штучних заповідних об'єктів ПЗФ Українських Карпат відбувалось впродовж тривалого часу, але найбільше їх було створено у XIX ст. Нижче наведено коротку характеристику штучних заповідних об'єктів ПЗФ Українських Карпат загальнодержавного значення.

Штучні об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення

Ботанічний сад Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича засновано у 1877 р. Остаточою як науковий центр було сформовано через 11 років. З 1918 р. по 1940 р. – підпорядковано Інституту ботаніки, що знаходився у Румунії. У 1940 р. переданий Чернівецькому державному університету. Відродження починається у 1947 р. У 1963 р. отримав статус пам'ятки природи республіканського значення, у 1969 р. – статус наукового закладу, а з 1972 р. – ППСПМ. У 1983 р. йому присвоєно статус ботанічного саду республіканського значення, а в 1992 р. ботанічний сад віднесено до об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Він розташований у м. Чернівці на межі Передкарпаття та зони широколистяних лісів. Ботанічний сад займає площу 3,5 га. Перші саджанці на його території було висаджено львівським садівником К. Баурером. Під час переходу до Румунії та під час війни значна кількість рослин загинула. Його відновлення почалось у 1947 р., тоді в колекціях залишилось лише 223 види інтродукованих рослин. Сьогодні колекційний фонд складає понад 3500 видів, гібридів та сортів рослин: 1153 види дерев і чагарників, 906 видів, що зростають в оранжереях, решта – трави. Інтродуценти представлені достатньо великими колекціями таволг (65 таксонів), барбарисів (40 таксонів), магнолій (15 таксонів) тощо [4, 7].

Ботанічний сад Ужгородського національного університету було засновано у 1946 р. на ділянці фруктово-горіхового саду навчально-наукового полігону біологічного факультету. У 1963 р. отримав статус пам'ятки природи республіканського значення. З 1972 р. – ППСПМ, а з 1983 р. – ботанічний сад республіканського значення.

Площа ботанічного саду становила 4,5 га, починаючи з 1979 р., завдяки лісовому фонду вона збільшилась до 98,5 га. Його територія складається з двох терас, одна з яких займає площу 4,5 га. Перепад висот у різних точках ботанічного саду становить 22 м. Він розташований на межі Закарпатської низовини та передгір'я Українських Карпат.

Колекційний фонд складає понад 2500 видів та сортів, зокрема в дендрарії зростає близько 650 таксонів рослин: *Sequoiadendron giganteum* Lindl., *Ginkgo biloba* L., *Liriodendron tulipifera* L. тощо [4-7].

Чернівецький дендрологічний парк Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича засновано у 1876 р. за проектом чеського архітектора Й. Главки. Він розташований у м. Чернівці на межі Прикарпаття та зони широколистяних лісів. Дендропарк займає площу 4,8 га. Тут зростає близько 55 видів дендроекзотів, найпоширенішими з яких є *Tsuga canadensis* (L.) Carr., *Chamaecyparis pisifera* S. et Z., *Liriodendron tulipifera* L. та інші [4-7].

Сторожинецький дендропарк лісного технікуму засновано як садбний парк на місці природного лісу в 1912 р. Його площа становила 1,8 га. Тут зросло лише 48 видів дерев та чагарників. У післявоєнний період на території маєтку було створено лісовий технікум, а також значно збільшено колекції деревних та чагарникових видів рослин. Площа парку збільшилась до 17,5 га, видовий склад – до 800 таксонів. У плануванні парку спостерігаються такі категорії ділянок: рештки природного листяного лісу, регулярний прийом планування центральної частини, навчальні колекції розбиті в ландшафтному прийомі та ділянки, що створені у вигляді лісових культур. Серед інтродукованих видів дерев можна зустріти *Pinus strobus* L., *Pinus excelsa* Wall., *Aralia mandshurica* Rupr. et Maxim. та багато інших дендроекзотів [7].

Дендрологічний парк "Високогірний" ДП "Надвірнянське лісове господарство" засновано з метою інтродукції рідкісних, лікарських, екзотичних трав'яних та деревних видів рослин у 1956 р. Він знаходиться у с. Бистриця (Івано-Франківська обл.) в гірській частині Українських Карпат. Площа дендропарку 100 га. Сучасний заповідний статус отримав у 1983 р. На його території зростають такі екзоти, як *Abies balsamea* Mill., *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco., *Betula papyrifera* Marsh. та багато інших видів [4-7].

Рудківський дендрологічний парк ДП "Самбірське лісове господарство" започатковано в 1967 р. Саме цього року були розпочаті перші роботи. Статус дендрологічного парку місцевого значення йому надано у 1985 р., а в 1992 р. – статус дендрологічного парку загальнодержавного значення. Площа дендропарку становить 59 га. Він розташований на околицях м. Рудки (Львівська обл., Самбірський р-н), зона Прикарпаття. На його території зростає 320 видів і культурварів дерев та чагарників [5-7].

Дендрологічний парк "Дружба" Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника був заснований у 1970 р. як навчально-дослідне поле. Заповідний статус загальнодержавного значення отримав у 1983 р. Він знаходиться у с. Угринів (Івано-Франківська обл.) на Прикарпатті. Колекційний фонд дендропарку складає близько двох тисяч видів та культурварів: *Microbiota decussata* Kom., *Ginkgo biloba* L. та інші [4-7].

Дендрологічний парк "Діброва" закладений у 1972 р. на базі селекційного пункту. Площа дендропарку становить 8 га. Його планування нагадує типові лісові розсадники й шкільки, оскільки закладався як спеціалізовані насадження інтродукованих видів рослин для лісового господарства Карпат. Статус дендрологічного парку загальнодержавного значення отримано у 1983 р. У деревних колекціях переважно більшість складають шпилькові породи: *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco., *Pinus sibirica* (Rupr.) Mayr. тощо [4-7].

Підгірцівський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва створено у XVIII ст. Ю.О. Яблоновським, згодом, за часів панування родини Бруницьких, з регулярного прийому розташування територій його перебудовано в ландшафтний, хоча елементи регулярного планування частково збереглися. У 1892 р. на його території було закладено розсадник декоративних рослин. Сучасний заповідний статус отримав у 1972 р. Він займає площу 7,3 га і розташований у с. Підгірці Стрийського р-ну (Львівська обл.). Територія парку належить до Українських Карпат. З видового різноманіття тут залишилися *Tsuga canadensis* (L.) Carr., *Chamaecyparis pisifera* S. et Z., *Platanus acerifolia* Willd. та інші [4-7].

Самбірський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва засновано у XVIII ст. Сучасний заповідний статус отримав у 1972 р. Парк розташований у м. Самбір (Львівська обл.), яке належить до Українських Карпат. За літературними даними, площа парку становить 16 га, реальна площа менша, майже, в двічі. Оскільки його закладено на місці природного лісу, то кількість екзотів незначна, хоча тут і збереглися старі дерева *Aesculus hippocastanum* L., *Juglans nigra* L. та інші види рослин [4-7].

Міжсенецький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва засновано у кінці XVIII ст. Сучасний заповідний статус отримав у 1972 р. Він розташований у с. Міженець Старосамбірського р-ну (Львівська обл.) на території Українських Карпат. На площі 11 га збереглися *Thuja gigantea* Nutt., *Tsuga canadensis* (L.) Carr., *Platanus occidentalis* L., *Aesculus hippocastanum* L. та багато інших видів рослин [4-7].

Парк санаторію "Карпати" засновано одночасно з будівництвом палацу для графа Шенборна у 1890-1895 рр. Статус ППСІМ отримав у 1972 р. Парк розташований поблизу с. Ченадієво Мукачівського р-ну (Закарпатська обл.), що знаходиться на території Українських Карпат. Його планування має ландшафтний характер, за винятком партеру, який розбитий перед палацом. Парк закладено на місці дубово-букового пралісу. Площа – 38 га. З дендроекзотів тут збереглися *Pinus strobus* L., *Hibiscus syriacus* L., *Liriodendron tulipifera* L. та багато інших видів рослин [4-7].

Парк Партизанської слави засновано у 1967 р. як меморіальний об'єкт на місці боїв партизанського з'єднання С.А. Ковпака. Сучасний заповідний статус отримав у 1983 р. Парк знаходиться у Надвірнянському р-ні (Івано-Франківська обл.) на території Українських Карпат. На площі 7 га зростають *Thuja occidentalis* L., *Juglans nigra* L., *Quercus borealis* Michx. та інші види рослин [4-7].

Висновки. Таким чином, площа штучних об'єктів ПЗФ на території Українських Карпат становить 535,95 га, загальною кількістю – 43 об'єкти, з них

30 – місцевого значення. Після становлення незалежності на теренах Українських Карпат не створено жодного штучного заповідного парку. Тут повністю відсутні зоологічні парки. Крім того, порівняно з всією територією України, мережа штучних об'єктів ПЗФ Українських Карпат потребує розширення та посилення догляду на окремих об'єктах.

Література

1. Івченко А.І. Великокікові дерева інтродукованих та рідкісних таксонів Підгірцівського парку / А.І. Івченко, І.М. Пацура, А.С. Мельник, О.С. Панасюк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.5. – С. 19-24.
2. Дудин Р.Б. Старовинні парки Львівщини – осередки культурної дендрофлори / Р.Б. Дудин // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2010. – Вип. 152. – Ч. 1. – С. 53-57.
3. Лыпа А.Л. Интродукция и акклиматизация древесных растений на Украине / А.Л. Лыпа. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1976. – 112 с.
4. Попович С.Ю. Заповідне паркознавство / С.Ю. Попович, О.М. Корінько, Ю.О. Клименко. – Тернопіль : Вид-во "Навчальна книга – Богдан", 2011. – 320 с.
5. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення : довідник / редкол.: В.Б. Леоненко та ін. – К., 1999. – 240 с.
6. Одноралов В.С. Природно-заповідний фонд Української РСР: реєстр-довідник заповідних об'єктів / В.С. Одноралов, В.П. Давидок, О.Б. Божко та ін. – К. : Изд-во "Урожай", 1986. – 224 с.
7. Терлецький В.К. Ботанічні скарбниці Карпат / В.К. Терлецький, С.С. Фодор, Я.Д. Гладун. – Ужгород : Вид-во "Карпати", 1985. – 136 с.

Михайлович Н.В. Сеть природно-заказного фонда искусственных объектов Украинских Карпат

Выделены два периода в истории создания сети искусственных объектов природно-заказного фонда Украинских Карпат. Данные объекты требуют усиленной охраны, поскольку на их территории произрастает значительное количество интродуцентов. Состояние дендрозоофлоры искусственных объектов природно-заказного фонда Карпатского региона всегда было актуальным как с научной точки зрения, так и с практической. В сравнении с показателями в целом по Украине, процент заказности составляет 14 %. Из 43 искусственных объектов государственное значение имеют 13. Наведена краткая характеристика искусственных объектов государственного значения.

Ключевые слова: природно-заказной фонд, парк-памятка садово-паркового искусства, ботанический сад, дендрологический парк, сеть искусственных объектов природно-заказного фонда.

Mykhailovich N.V. The Nature Reserve Fund Network of the Artificial Objects of the Ukrainian Carpathians

The two periods of the history of creating the artificial objects network of nature reserve fund of the Ukrainian Carpathians are distinguished. These objects require enhanced protection as a large number of exotic species grows on their territory. The state of dendroexotic flora of artificial objects of natural reserve fund of Carpathian region has always been important not only from a scientific but also a practical point of view. The preserve indicator is determined to be 14 % in comparison with the territory of Ukraine. Thirteen of 43 artificial objects have the status of national significance. A brief description of the most well-known artificial objects is provided.

Keywords: Nature Reserve Fund, parks-sights of park and garden art, botanical garden, arboretum, a network of artificial objects of nature reserve fund.

УДК 504.064.47+628.4.032+631.963.2

Доц. В.В. Попович, канд. с.-г. наук;

студ. Ю.Ю. Ворохта – Львівський ДУ безпеки життєдіяльності

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕПОНУВАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА СМІТТЄЗВАЛИЩАХ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ФІТОМЕЛІОРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

Наведено результати досліджень природних фітомеліоративних процесів на Львівському, Хмельницькому, Тернопільському сміттєзвалищах. Аналізуючи літературні дані, охарактеризовано основні небезпечні фактори сміттєзвалищ. Встановлено видовий склад рослинності, який бере участь у природному заростанні сміттєзвалищ. Визначено біометричні параметри дерев. Виміряно точку роси та зв'язність субстрату на різних рівнях досліджуваних ділянок. На підставі досліджень зроблено висновок про те, що єдиним перспективним напрямом запобігання згубному впливу сміттєзвалищ є сприяння перебігу природних фітомеліоративних процесів.

Ключові слова: сміттєзвалище, фітомеліорація, рослинність, точка роси.

Постановка проблеми. Відходи – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [1]. Депонування твердих побутових відходів на спеціальних майданчиках, з точки зору екології, є згубним явищем для всього живого.

У численних наукових працях українських та закордонних вчених досліджено вплив сміттєзвалищ на екологічний стан прилеглих територій та довкілля загалом. Серед них значимо роботи вітчизняних науковців – Н.П. Гороха, В.П. Кучерявого, І.І. Чонки, В.С. Хомина; закордонних – Я.І. Вайсмана, А.М. Шаїмової, Л.А. Насирової, Г.Г. Ягафарової, Р.Р. Фасхутдинова, І.А. Саморової, Т.О. Попутникової, П. Крауза. Дослідники встановили, що тверді побутові відходи сучасного міста містять більше 100 найменувань надзвичайно токсичних речовин, серед яких барвники, пестициди, розчинники, ліки, відпрацьовані моторні оливи, фотохімікати та ін. З термометрами, лампами денного світла, різними приладами на звалища надходить ртуть – речовина надзвичайно небезпечна, тому що є легким металом, здатним випаровуватися за низьких температур, а при впливі мікроорганізмів на звалищах перетворюється у метилртуть, яка в разі потрапляння в організм людини через воду і їжу може спричинити масові отруєння. З трансформаторами і конденсаторами в побутові відходи надходять хлорорганічні сполуки. Токсикологічну небезпеку становлять свинцеві акумулятори, в кожному з яких у середньому міститься від 8,5 до 9,5 кг свинцю. Відходи медичних і ветеринарних установ є потенційними джерелами інфекційних захворювань, джерелами поширення гельмінтофауни та інших паразитів [2, 3].

Розвинені країни (Німеччина, Нідерланди, США, Франція, Японія) ще у 80-х роках минулого століття спрямували свою політику на зменшення утворення побутових відходів та перероблення наявних. Своєю чергою, країни пострадянського простору, в умовах розвитку і становлення економіки, мало приділяли уваги переробленню та повторному використанню сміття, що призвело